

درسنامه آموزش مقدماتی امربه معروف ونهی ازمنکر

تابستان ۱۴۰۰

فهرست

فصل اول - اهمیت و آثار امر به معروف و نهی از منکر..... ۴

اهمیت امر به معروف و نهی از منکر
فضیلت و جایگاه امر به معروف و نهی از منکر
آثار و برکات امر به معروف و نهی از منکر
عواقب ترک امر به معروف و نهی از منکر

فصل دوم - شناخت امر به معروف و نهی از منکر..... ۷

ماهیت امر به معروف و نهی از منکر
شناخت معروف و منکر
موافقان و مخالفان امر به معروف و نهی از منکر
صفات آمران و ناهیان

فصل سوم - احکام امر به معروف و نهی از منکر..... ۹

شرایط امر به معروف و نهی از منکر
مراتب امر به معروف و نهی از منکر
مسائل و شبهات امر به معروف و نهی از منکر
حدود امر به معروف و نهی از منکر

فصل چهارم - اجرای امر به معروف و نهی از منکر..... ۱۴

شیوه های امر به معروف و نهی از منکر
گام های امر به معروف و نهی از منکر
موانع امر به معروف و نهی از منکر
روش های امر به معروف و نهی از منکر

فصل پنجم - اصول و قانون امر به معروف و نهی از منکر..... ۱۹

اصول مرتبط قانون اساسی
قانون امر به معروف و نهی از منکر

پیوست - نمودار کاربردی امر به معروف و نهی از منکر..... ۲۲

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مقدمه

نظارت در جامعه یک امر عقلی و فطری پذیرفته شده است که به شکل های مختلف نمود پیدا می کند و امروزه در جوامع پیشرفته شدیدترین نظارت ها برای کنترل رفتار افراد جامعه و جلوگیری از انحراف آنها، در قالب ایجاد شبکه وسیع نظارت دوربینی و حضور ماموران امنیتی و بازرسی صورت می پذیرد.

اما دستورالعمل دین اسلام برای اصلاح جامعه و نظارت بر عملکرد و اصلاح افراد که اتفاقاً عزت مندانه و کم هزینه ترین شکل آن نیز به شمار می رود امر به معروف و نهی از منکر می باشد.

هدف از امر به معروف و نهی از منکر، تحقق نظارت اجتماعی همگانی برای کنترل کیفیت اجتماعی و بهبود جمعی است که به عنوان وظیفه ای قانونی و شرعی در جمهوری اسلامی ایران تاکید شده است.

فصل اول

اهمیت و آثار امر به معروف و نهی از منکر

در این فصل میخوانیم:

اهمیت امر به معروف و نهی از منکر
فضیلت و جایگاه امر به معروف و نهی از منکر
آثار و برکات امر به معروف و نهی از منکر
عواقب ترک امر به معروف و نهی از منکر

برنامه رسمی دین اسلام

امر به معروف و نهی از منکر به عنوان برنامه رسمی دین اسلام برای اصلاح جامعه، ریشه در فطرت، قرآن، سنت نبوی و عقل و اندیشه بشری دارد. خداوند وضع هیچ قومی را تا خود آنان تغییری در وضع خود به وجود نیاورند تغییر نمی دهد. نقش هر فرد در تعیین سرنوشت جامعه و تعهدی که باید در پذیرش مسئولیت های اجتماعی داشته باشد ایجاب می کند که او ناظر همه اموری باشد که پیرامون وی اتفاق می افتد و نسبت به منکرات بی تفاوت نباشد و این ضرورت امروز جامعه است.

امر به معروف و نهی از منکر از فروع دین و از پایه های اساسی دین داری به شمار می رود و بر همه مسلمانان واجب است همچون نماز و روزه آن را فراگرفته و به جا آورند.

این سنت خداست که اگر صالحان، مُصلح نباشند و فقط به اصطلاح بخواهند کلاه خود را محکم بچسبند شریک معصیت گناهکاران خواهند بود و هنگام نزول عذاب تر و خشک با هم میسوزند.

تاکید قرآن کریم

در بیان اهمیت این دو فریضه الهی، قرآن اولین امر به معروف را ذات مقدس پروردگار معرفی می کند و می فرماید: «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَاتِّبَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ؛ نحل آیه ۹۰؛ به راستی خدا به عدالت و احسان و بخشش به خویشاوندان فرمان می دهد و از فحشا و منکر و ستمگری نهی می کند. شما را اندرز می دهد تا متذکر [این حقیقت] شوید [که فرمان های الهی، ضامن سعادت دنیا و آخرت شماست.]» و به طور کل در حدود ۳۰ آیه از آیات قرآن کریم با الفاظ و عبارات مختلف در خصوص آن نازل گردیده است.

راه پیامبران و شیوه صالحان

امام باقر(ع) میفرماید: امر به معروف و نهی از منکر راه پیامبران و شیوه صالحان و فریضه بزرگ است و در پرتو آن سایر فرائض و واجبات برپا می گردد، راهها امن می شود و تجارت و کاسبی مردم حلال گشته و هرگونه ظلم و جور برچیده می شود و زمین آباد می گردد و از دشمنان انتقام گرفته می شود و همه کارها روبراه می گردد. فروع کافی، جلد ۵

مسئولیت تمام مؤمنین و مؤمنات

عامل برتری مومنین نسبت به یکدیگر اقامه امر به معروف و نهی از منکر است: «وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ يُطِيعُونَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ؛ توبه آیه ۳۱» مردان و زنان با ایمان دوست و یار یکدیگرند؛ همواره به کارهای نیک و شایسته فرمان می‌دهند و از کارهای زشت و ناپسند بازمی‌دارند و نماز را برپا می‌کنند و زکات می‌پردازند و از خدا و پیامبرش اطاعت می‌نمایند؛ یقیناً خدا آنان را مورد رحمت قرار می‌دهد؛ زیرا خدا توانای شکست‌ناپذیر و حکیم است» و این تنها بخش کوچکی از آیات و روایاتی است که به‌صراحت به اهمیت این دو واجب الهی به عنوان مسئولیت اجتماعی همه مسلمانان اشاره نموده است.

از اصلی ترین وظایف حاکمیت اسلامی

اقامه امر به معروف و نهی از منکر در جامعه از اصلی ترین وظایف هر حاکمیتی است، الَّذِينَ إِن مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَ آتَوْا الزَّكَاةَ وَ أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ لِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ؛ حج آیه ۴۱؛ کسانی که چون در زمین به آن‌ها توانایی دهیم نماز برپا می‌دارند، زکات می‌دهند و امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند، و سرانجام کارها با خدا است.

حمایت قانون از آمران به معروف

در اصل هشتم قانون اساسی دعوت به خیر و وظیفه ای همگانی و برعهده مردم و دولت است که شرایط و حدود و کیفیت آن را قانون معین می‌کند. «

قانون حمایت از آمران به معروف و ناهیان از منکر مصوب سال ۱۳۹۴ مجلس شورای اسلامی نیز به خوبی اصل هشتم قانون اساسی را تبیین و ضمن تعریف امر به معروف و نهی از منکر، وظایف ستادهای امر به معروف، دستگاه های دولتی و مردم را مشخص کرده است.

مورد تایید عقل و تجربه بشر

جامعه موجودی زنده و پویا است که از یکسو در حال رشد و از سویی در معرض آفات و امراض و حوادث است که باید نظاماتی آن را از این موارد حفظ کند.

عقل و اندیشه بشری نظارت همگانی و مسئولیت پذیری اجتماعی را تایید کرده و در طول تاریخ بشریت شیوه های گوناگون نظارتی پیاده سازی شده که هر کدام نقاط قوت و ضعفی داشته است اما موثرترین و کم‌هزینه ترین شیوه نظارت که از آن بهره گرفته میشود، نظارت مردمی و همگانی است که در دین اسلام به عنوان امر به معروف و نهی از منکر تعریف می شود.

بزرگترین کتاب امر به معروف و نهی از منکر توسط مایکل کوک فرانسوی در بزرگداشت این دستور اسلامی نوشته شده است. ناپلئون هیل، نویسنده بزرگ انگلیسی در رابطه با نقش بی تفاوتی انسان ها می گوید: "دنیا به سمت فساد و تباهی خواهد رفت. نه به خاطر وجود انسانهای ناصالح؛ بلکه بخاطر سکوت انسانهای صالح"

تاکید رهبران انقلاب برای اصلاح کشور

امام خمینی(ره) در اهمیت این واجب الهی می فرماید: وقتی یک کشوری ادعا می کند که «جمهوری اسلامی» است و می خواهد جمهوری اسلامی را محقق کند، این کشور باید همه افرادش امر به معروف و نهی از منکر باشند. کاستی ها را خودشان رفع بکنند... ما همه امروز وظیفه داریم؛ امر به معروف و نهی از منکر بر همه مسلمین واجب است. (صحیفه امام؛ ج ۱۳، ص ۴۶۹)

مقام معظم رهبری در پیامی به اجلاس پژوهشی امر به معروف و نهی از منکر (۲۳/۸/۷۹) می فرماید: «اگر کسی به ندای خرد انسانی گوش بسپرد باز هم بی شک این عمل سازنده را فریضه و تکلیف خواهد شمرد. به نیکی خواندن و از بدی بر حذر داشتن را کدام خرد سالم ستایش نمی کند و کدام انسان خیرخواه و حساس از آن روی می گرداند؟»

فضیلت امر به معروف و نهی از منکر

حضرت علی(ع) می‌فرماید: تمام کارهای نیک و حتی جهاد در راه خدا در مقابل امر به معروف و نهی از منکر به اندازه‌ی رطوبت دهان در مقابل دریایی پهناور است»، امر به معروف و نهی از منکر از فروع دین اسلام و اقامه‌گر فرائض دیگر و هدف نهایی دین می باشد. حکمت ۳۷۴

جایگاه امر به معروف و نهی از منکر

پیامبر اکرم(ص): مَنْ أَمَرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَى عَنِ الْمُنْكَرِ فَهُوَ خَلِيفَةُ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَ خَلِيفَةُ رَسُولِ اللَّهِ وَ خَلِيفَةُ كِتَابِهِ مَجْمَعُ الْبَيَانِ ج ۲ ص ۴۸۴
کسی که امر به معروف و نهی از منکر کند جانشین خداوند در زمین و جانشین رسول خدا و جانشین کتاب خداست.

وانهادن امر به معروف و نهی از منکر

وانهادن به یکدیگر به معنای رفع تکلیف یا واگذاری مسئولیت جایز نیست، رسول خدا(ص): هرگاه امت من امر به معروف و نهی از منکر را به یکدیگر وانهند، باید منتظر بالای الهی باشند. کافی، ج ۵، ص ۵۹

آثار و برکات امر به معروف و نهی از منکر

امام محمد باقر(ع) می فرماید: امر به معروف و نهی از منکر راه و روش پیامبران و شیوه صالحان است و واجب بزرگی است که واجبات دیگر با آن بر پا می‌شوند، راه‌ها امن می‌گردد و درآمدها حلال می‌شود و حقوق پایمال شده، به صاحبانش بر می‌گردد، زمین آباد می‌شود و (بدون ظلم) حق از دشمنان گرفته می‌شود و کارها سامان می‌پذیرد. اصول کافی، جلد ۵، صفحه ۵۶

عامل برتری امت اسلام	تقویت مؤمنان	عدالت اجتماعی
پایداری حکومت صالحان	استجاب دعا	پیروزی بر دشمن
برپایی فریض و واجبات	آبادی دنیا	عزیز شدن انسان
بهره از الطاف خدا	تعالی جامعه	برقراری قانون

عواقب ترک امر به معروف و نهی از منکر

امام علی(ع) در وصیت‌نامه خود فرمود: «... خدا را! خدا را! دربارہ جهاد با اموال و جان‌ها و زبان‌های خویش در راه خدا». بر شما باد به پیوستن با یکدیگر و بخشش همدیگر، مبادا از هم روی گردانید و پیوند دوستی را از بین ببرید. امر به معروف و نهی از منکر را ترک نکنید که بدهای شما بر شما مسلط می‌گردند، آنگاه هر چه خدا را بخوانید جواب ندهد! نهج البلاغه، نامه ۴۷

تسلط اشرا	زوال نعمت	ذلت مومنان
جابجایی ارزشها	غضب خداوند	انحطاط جامعه
گسترش گناه	تضعیف فرائض الهی	دخالت دشمن

فصل دوم

شناخت امر به معروف ونهی از منکر

در این فصل میخوانیم:

ماهیت امر به معروف ونهی از منکر
شناخت معروف و منکر
موافقان و مخالفان امر به معروف ونهی از منکر
صفات آمران و ناهیان

ماهیت امر به معروف ونهی از منکر

امر به معروف و نهی از منکر، دعوت و واداشتن دیگران به معروف و نهی و بازداشتن از منکر است. در انجام این فریضه امر کردن و دستوری بودن یک اصل مهم است. البته داشتن اخلاق خوب منافاتی با صلابت و محکم بودن لحن کلام ندارد. افراد جامعه نسبت به خطایی که انجام می‌دهند در ۴ گروه افراد نادان، فراموشی کار، تنبل و خطاکار عالم عامد قرار دارند. امر به معروف ونهی از منکر یک نظارت مردمی است، تعلیم و ارشاد نیست، تذکر و یادآوری نیست، تنبیه غافل هم نیست. اگر کسی مسئله ای را نمی‌داند و کسی به او تذکر داد از باب تعلیم جاهل است. اگر کسی مطلبی را می‌داند ولی غفلت کرد و کسی خواست او را مطلع کند این ارشاد غافل است. اگر یادش رفت و در اثر سهل انگاری و فراموشی، کار خلافی کرد این تذکر فراموشی کار است. و این موارد کاری به امر به معروف ونهی از منکر به معنای خاص آن ندارد. البته اینکه شخص خطاکار دانسته یا ندانسته خطایی را مرتکب می‌شود تفاوتی در عکس العمل یک مسلمان نخواهد کرد.

امر به معروف یعنی کسی که مطلبی را می‌داند، هیچ عذری هم ندارد، عالماً عامداً دارد خلافی می‌کند را شما باید امر کنید، نه تذکر دهید، نه یادآوری کنید بلکه فرمان بدهید. امر به معروف ونهی از منکر فرمان است. (آیت الله جوادی آملی)

و به طور کلی می‌توان گفت در فرهنگ امر به معروف ونهی از منکر، مچ‌گیری، سرزنش کردن، افشاگری، ارشاد جاهل، الگوسازی، کار فرهنگی و ریشه‌ای و فضولی جایی ندارد. نهی از منکر لذت گناه را از گناهکار گرفته و اتمام حجتی از سوی خداست.

معروف و منکر چیست

در متن قانون، معروف و منکر عبارتند از هرگونه فعل، قول و یا ترک فعل و قولی که به عنوان احکام اولی و یا ثانوی در شرع مقدس و یا قوانین، مورد امر قرار گرفته و یا منع شده باشد.

حیطه امر به معروف و نهی از منکر بسیار وسیع بوده و عبارتند از آن چیزهایی است که در شرع، عرف و قانون توصیه یا نهی شده باشد. طی یک کار علمی بیش از ۱۲۰۰ معروف و منکر احصا شده و محدود کردن این فریضه الهی به یک مسئله همچون عفاف و حجاب ظلم بزرگی به آن است. البته برخی معروف ها و منکرات در اولویت قرار دارند که عبارتند از:

- ۱- گناهان علنی که موجب انتشار در جامعه و جری شدن افراد شود.
- ۲- گناهان کبیره که در متون دینی به شدت نهی شده اند.
- ۳- معروف ها و منکراتی که در حال جابجایی هستند و به دلیل عادی شدن و قبح زدایی دیگر در ذهن مردم زشت جلوه نمی کنند.
- ۴- منکرات جریان ساز و منکرات مسئولان که علاوه بر مضرات ذاتی خویش زمینه ایجاد گناهان بسیار دیگری را فراهم می کند.

موافقان و مخالفان امر به معروف و نهی از منکر

در آیات قرآن کریم، خداوند متعال، پیامبران الهی و امامان، مسئولان حکومتی متدین و عموم مومنین به عنوان موافقان و در طرف مقابل شیطان، کافران، منافقان، نفس اماره، دوستان ناباب و افراد متکبر و فخر فروش از مخالفان این فریضه نام برده شده است.

صفات آمران و ناهیان

- ۱- اراده محکم: امر به معروف نیاز به عزم و اراده ای قوی دارد.
- ۲- نیت خالص: نیت شرط نیست اما باعث تاثیر گذاری بیشتر میشود.
- ۳- سعه صدر: دعوت به حق کار انبیاست و مشکلات و البته پاداش زیادی نیز به دنبال دارد که نیازمند صبر و تحمل است.
- ۴- حسن خُلق و نرمخویی: مومن بدی را با خوبی جواب می دهد و این مقدمه اصلاح دیگران است.
- ۵- توجه به اولویت ها: زودقضات و نکردن، بلند نظری و توجه به اولویت های امر به معروف و نهی از منکر از صفات مومن است.
- ۶- فروتنی: امر به معروف نباید موجب عجب و گناه فرد آمر شود.

فصل سوم

احکام امر به معروف و نهی از منکر

در این فصل میخوانیم:

شرایط امر به معروف و نهی از منکر
مراتب امر به معروف و نهی از منکر
مسائل و شبهات امر به معروف و نهی از منکر
حدود امر به معروف و نهی از منکر

---

۴ شرط اصلی امر به معروف و نهی از منکر

چهار شرط مشهور (علم به معروف و منکر، تکرار عمل، احتمال تأثیر و عدم احتمال مفسده و ضرر مالی و جانی و آبرویی) را شروط واجب امر به معروف و نهی از منکر می‌دانند که وجود تک تک آنها برای انجام این فریضه الزامی است.

شرایط امر به معروف و نهی از منکر اکتسابی است یعنی در صورت نبود یکی از آنها تلاش در جهت تحقق آن شرط نیز واجب است یعنی اگر علم نداریم باید کسب کنیم و اگر امر به معروف ما تأثیر ندارد کاری کنیم که موثر واقع شود و...
نکته: عامل بودن شخص آمر و ناهی در قرآن کریم و احادیث معصومین علیهم‌السلام به اندازه‌ای اهمیت دارد که عده‌ای از علما آن را شرط وجوب امر به معروف و نهی از منکر دانسته‌اند. البته در مقابل اکثر فقها قائل به وجوب این شرط نیستند و همان چهار شرط مشهور را واجب می‌دانند.

داشتن قدرت، شرط ضمنی امر به معروف و نهی از منکر

امر به معروف و نهی از منکر باید حالت آمریت و یا ناهیت داشته باشد که جز با دارا بودن قدرت امکان اقامه این فریضه وجود ندارد و سستی، التماس کردن و زبونی در این فریضه جایی ندارد.

گاهی اوقات که امر به معروف این اصل مهم را رعایت نکند باعث خوار و ذلیل شدن خود و این فریضه الهی می‌شود.
کسب قدرت راه‌های مختلفی دارد، به عنوان مثال با آوردن مسئولی به میز سخنانی در دانشگاه، قدرت امر به معروف و نهی از منکر برای دانشجویان ایجاد می‌شود. همچنین تشکیل گروه‌های مختلف امر به معروف و نهی از منکر، توسل به افراد دارای قدرت و مسئولیت، توسل به رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی و... از دیگر راه‌های کسب قدرت است.

اگر ده نفر، صد نفر و هزار نفر علیه خطاکاری بگویند و بنویسند، این هجمه افکار عمومی چنان قدرتی دارد و چنان سنگینی‌ای دارد که مقاومت و قیح‌ترین و خطاکارترین افراد را می‌شکند.

شرط اول، شناخت معروف و منکر

فرد آمر باید در وهله اول قدرت شناخت و تشخیص معروف و منکر را داشته باشد و بعد از آن برای امر و نهی اقدام کند. چه بسیار افرادی که ندانسته و اشتباهاً در موردی امر به معروف و نهی از منکر کردند و موجب تضعیف این فریضه شدند. مقام معظم رهبری می فرماید: یاد بگیرید که چه کارهایی منکر است و چه کارهایی معروف؛ معروف شناس و منکرشناس باشید. به عنوان مثال، دختر و پسر جوانی را از بودن با هم نهی می کند درحالی که آنها با هم عقد کرده هستند یا فردی را از اسراف کردن نهی می کند در حالی که عمل فرد مصداق اسراف نیست.

شرط دوم، تکرار عمل

از شرایط امر به معروف و نهی از منکر، این است که شخص گنهکار و فاعل، اصرار بر گناه خویش داشته باشد. یعنی گناهی مرتکب شده و بار دیگر هم قصد دارد (ساعت دیگر یا روز دیگر و...) آن کار را تکرار کند یا اقدام او تکرارپذیر باشد که در این صورت نهی از منکر لازم است مگر اینکه متوجه پشیمانی آن فرد بشویم. مثلاً اگر جوانی بر اثر غفلت نسبت به پدر و مادر خویش بی احترامی کرد و ما ناظر این صحنه بودیم و همین که خواستیم به او تذکر دهیم و از این کار زشت او را باز داریم پشیمان شد و دیگر رفتاری مبنی بر تکرار عمل مشاهده نکردیم، در این صورت جایی برای تذکر ما باقی نمی ماند و لزومی ندارد که نسبت به او امر یا نهی داشته باشیم.

شرط سوم، احتمال اثر

اگر کسی امر به معروف و نهی از منکر کرد دو حالت ممکن است رخ دهد؛ حالت اول اگر در مخاطب احساس کرد ذره ای حتی در آینده اثر دارد، واجب است که امر به معروف و نهی از منکر کند چون احتمال تاثیر هرچند کم وجود دارد و اگر بقیه افراد نیز بگویند اثر آن کامل می شود، همچون تاثیر قطرات آب بر سنگ که ایجاد حفره می کند حتماً امر به معروف و نهی از منکر نیز اثر دارد. حالت دوم زمانی است که هیچ اثری برای آن محتمل نیست، در این حالت بر فرد واجب است برود راهی پیدا کند که امر به معروف و نهی از منکر او اثر داشته باشد. گاهی اوقات حجم و کثرت گناه آنقدر زیاد است که افراد ناامید و نسبت به ارتکاب گناه بی تفاوت می شوند، این عمل نکوهیده است و نوعی شراکت در گناه خواهد بود و در عقوبت آن نیز شریک خواهند شد.

شرط چهارم، عدم وجود مفسده

در امر به معروف و نهی از منکر نباید ضرر و مفسده ای اعم از خطر جانی، مالی، آبرویی و... برای اسلام و مسلمین، آمر و ناهی و نزدیکان وجود داشته باشد. شخص آمر و ناهی باید ببیند چه بهایی را برای رفع چه منکری می دهد یعنی برای مسئله ای پایین تر مسئله مهمتر که می تواند جان و مال و آبروی فرد باشد را فدا نکند. در مواردی امر به معروف و نهی از منکر ساقط می شود که احتمال ضرر قابل توجه در مقابل مسئله ای کم اهمیت تر باشد. اگر بقای اسلام در معرض خطر قرار گرفت وظیفه این است که انسان جانش را همچون امام حسین(ع) برای دفاع از آن فدا کند. بعضی ها هنگام فداکاری که می رسد اصل تقیه و خودداری از ابراز عقیده برای حفظ جان را پیش می کشند. این در حالی است که هدف تقیه حفظ جان برای حفظ دین است نه اینکه فرد از ترس جان کاری برای حفظ دین نکند.

مراتب امر به معروف و نهی از منکر

مرتبه اول، قلبی

اظهار ناراحتی قلبی در رفتار بر همه عیناً واجب است، یعنی بر همه واجب است هنگام وقوع منکر و ترک معروف، انزجار قلبی و ناراحتی درونی داشته باشند.

پیامبر اکرم(ص) می فرماید: کسی که کار بد و نیک مردم را دوست بدارد مانند کسی است که آنها را انجام داده است.

در کلام حضرت علی (ع) سه مرحله امر به معروف قلبی عبارتند از:

- اول - دوست داشتن عمل صالح و صالحان؛
  - دوم - رفتن به طرف عمل صالح و صالحان؛
  - سوم - انجام عمل نیک، طوری که مایه تأسی دیگران گردد.
- و سه مرحله نهی از منکر قلبی عبارتند از:
- اول - انزجار درونی نسبت به گناه و گناهکاران؛
  - دوم - برخورد ترش رویانه با گناهکاران؛
  - سوم دوری جستن و اجتناب از عمل زشت برای عبرت دیگران

مرتبه دوم، کلامی و نوشتاری

تذکر زبانی رایج ترین و موثرترین مرتبه امر به معروف و نهی از منکر است؛ یعنی با زبان و گفتار و نوشتار، طرفدار و تبلیغ کننده خوبی ها و خوبان باشیم و نسبت به بدی ها و گناهکاران و تخلفات و منکرات، اعتراض کنیم. گفتن مؤثر است و اساس دعوت پیامبر اسلام(ص) هم بر این اصل استوار بود.

رهبرانقلاب می فرمایند: امر و نهی لسانی درجاتی دارد، وقتی با پایین ترین درجه و آرام ترین لحن می توان به مقصود رسید نباید اقدام به درجه بالاتر کرد. این درجات بر حسب شدت و ضعف و بر حسب انواعی که دارند بسیارند.

ایشان می فرمایند: من همین امر به معروف و نهی از منکر زبانی را ولو به شکل خیلی راحت و آرام بدون هیچ خشونت و دعوایی واقعاً یکی از معجزات اسلام میدانم، مثلاً یک نفر کار خلافی می کند می گویند در قانون، روش نوشتاری در کنار تذکر لسانی عنوان شده و در همین مرتبه جای می گیرد که اکثر اوقات موثرتر واقع می شود.

مرتبه سوم، یدی و عملی

سومین مرتبه امر به معروف و نهی از منکر طبق قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و دین اسلام با عنوان توسل به زور و جبر و آنچه نیاز به مجوز و حکم از طرف حکومت باشد است که شامل اقدام فیزیکی، درگیری، دستگیری و امثال آن می شود.

در حکومت اسلامی مرتبه عملی به معنای اعمال قدرت و برخورد تنبیهی با گناهکار، وظیفه حکومت است و کسی جز با مجوز رسمی حق امر به معروف و نهی از منکر عملی ندارد.

بنا بر فتوای فقهی مقام معظم رهبری: وظیفه مردم در نظام جمهوری اسلامی، اکتفا به امر به معروف و نهی از منکر قلبی، زبانی و نوشتاری است و مراتب دیگر آن بر عهده حکومت می باشد.

*در صورت کوتاهی نهادهای مسئول، مطالبه گری مردم از مسئولین در تداوم و پیگیری این نوع امر به معروف و نهی از منکر لازم است.

برخی مسائل و شبهات امر به معروف و نهی از منکر

اجتناب از بدبینی

امر به معروف و نهی از منکر با رعایت شرایط آن یک تکلیف شرعی عمومی برای حفظ احکام اسلام و سلامت جامعه است، و مجرد توهم اینکه موجب بدبینی فاعل منکر یا بعضی از مردم نسبت به اسلام می‌گردد، باعث نمی‌شود که این وظیفه بسیار مهم ترک شود.

اجتناب از گناه کردن

نهی از منکر زن بدحجاب متوقف بر نگاه با ریه به زن نامحرم نیست، و بر هر مکلفی واجب است که از حرام اجتناب کند، به خصوص زمانی که مبادرت به انجام فریضه نهی از منکر می‌کند.

صله رحم یا نهی از منکر

اگر یکی از اقوام انسان مبادرت به ارتکاب معصیت کند، اگر احتمال بدهید که ترک معاشرت با او موقتا موجب خودداری او از ارتکاب معصیت می‌شود، به عنوان امر به معروف و نهی از منکر واجب است، و در غیر این صورت، قطع رحم جایز نیست.

فراگیر شدن گناه

عادی شدن یک گناه مثل بدحجابی در جامعه مجوزی برای ترک امر به معروف و نهی از منکر نیست، بلکه تکلیف سنگین تر هم می‌شود، چون اگر گناه فردی بود و یک نفر انجام میداد، این آثار سوئی روی جامعه و افراد جامعه نداشت ولی اگر قبح گناه ریخته شود جامعه ضربه شدیدی می‌خورد.

تکلیف مجرّدها

اگر موضوع و شرایط امر به معروف و نهی از منکر محقق باشد، تکلیف شرعی و وظیفه واجب اجتماعی و انسانی همه مکلفین است، و حالت‌های مختلف امر مانند مجرّد یا متأهل بودن در آن تاثیر ندارد، و صرف اینکه مکلف مجرد است، تکلیف از او ساقط نمی‌شود.

گناهکار بودن امر

اگر شخصی خودش مبتلا به گناهی باشد دلیلی برای ترک نهی از منکر دیگران نمی‌شود و باید دیگران را از عمل به منکر نهی کند. مثل شخص معتادی که دیگران را از کشیدن سیگار نهی کند.

واجب کفائی یا عینی

امر به معروف و نهی از منکر واجب کفایی است، یعنی اگر تعداد کافی از افراد قیام به امر به معروف و نهی از منکر نمایند، و منکر رفع شود از دیگران وظیفه ساقط می‌شود. (اگر اقامه واجبی، یا ریشه کن شدن منکری، متوقف بر این باشد که عده‌ای باهم در امر کردن یا نهی کردن اجتماع نمایند، با اقدام بعضی از آنان، وجوب ساقط نمی‌شود و باید در این جهت به مقدار کافی اجتماع کنند. اگر عده‌ای که کمتر از مقدار کفایتند قیام کنند و بقیه با آنان اجتماع نمایند و برای قیام کننده جمع نمودن بقیه ممکن نباشد، واجب از قیام کننده ساقط شده و گناه برعهده تخلف کننده باقی می‌ماند. (رساله امام خمینی ص ۵۲۷، مسأله)

حدود امر به معروف ونهی از منکر

رهبر انقلاب این فریضه را اینگونه معرفی می کنند "امر به معروف یعنی همه‌ی مؤمنان در هر نقطه‌ای از عالم که هستند، موظفند جامعه را به سمت نیکی، به سمت معروف، به سمت همه‌ی کارهای نیکو حرکت دهند؛ و نهی از منکر یعنی همه را از بدی‌ها، از پستی‌ها، از پلشتی‌ها دور بدارند." (۱۳۹۴/۰۱/۰۱ بیانات در حرم مطهر رضوی)

محدوده‌ی امر به معروف و نهی از منکر منحصر به جنسیت، صنف، سن و قشر خاصی از مردم نیست و بر همه واجب است که طبق شرایط آن، هنگام مشاهده‌ی ترک معروف یا انجام منکر توسط هر شخصی و در هر مکان و زمانی تا زمان رفع آن اقدام کنند.

زمان امر به معروف ونهی از منکر

امر به معروف برخلاف واجباتی چون نماز، واجب فوری است و به محض مشاهده یا علم به وقوع منکر باید انجام شود مگر اینکه در میزان احتمال تاثیر یا کاهش مفسده تاثیر چشم گیری داشته باشد.

امر و نهی های حرام

امر به معروف ونهی از منکر نیز مثل بسیاری از واجبات دارای موارد جواز و عدم جواز و نیز، وجوب و عدم وجوب است و هر مسلمانی باید این موارد را بیاموزد که در امر و نهی خویش به اشتباه نیفتد.

۱- وقتی از منکر بودن عمل انجام شده و یا معروف بودن عمل ترک شده اطمینان نداریم مثل اختلاف فتاوی مراجع و عدم اطلاع از مرجع تقلید شخص مخاطب یا در تشخیص مصداق شک داریم.

۲- زمانی که معصیت کوچک باشد و خطر و مفسده تذکر بالا باشد مثلا به کسی که اسلحه دارد بگویید چرا بر روی زمین زباله میریزید.
۳- از آنجا که اذیت و آزار و ناراحت نمودن مومن حرام است، برای امر به مستحبات و نهی نمودن از مکروهات، هیچگونه خشونت، تندی و ایجاد دلخوری جایز نیست.

۴- از دیگر موارد حرام بودن تذکر، بسنده نکردن به کمترین مرتبه امر به معروف ونهی از منکر است زیرا شارع مقدس قصدنموده برادری و رحمت میان مسلمانان به هیچ عنوان - مگر به حد ضرورت از باب امر به معروف ونهی از منکر- مخدوش نگردد.

فصل چهارم

اجرای امر به معروف و نهی از منکر

در این فصل میخوانیم:

شیوه های امر به معروف و نهی از منکر
گام های امر به معروف و نهی از منکر
موانع امر به معروف و نهی از منکر
روش های امر به معروف و نهی از منکر

شیوه های امر به معروف و نهی از منکر

امر به معروف و نهی از منکر را براساس شرایط می توان به سه شیوه فردی، گروهی یا تشکیلاتی و عمومی انجام داد. اگر همه احساس مسئولیت کنند و افراد جامعه با تذکر هایشان عرصه را بر خلاف کاران تنگ کنند، قطعاً در جلوگیری از فساد و گناه، اثر خوبی خواهد داشت. این مرحله از نهی از منکر نه خرج دارد و نه مشکلات قضایی و تنها گفتن و رد شدن لازم است. به فرموده مقام معظم رهبری: «خدای متعال در زبان این اثر را قرار داده است. در امر و نهی این اثر را قرار داده است. ما چرا این حکمت الهی را درک نمی کنیم و حاضر نیستیم از این ابزار الهی استفاده کنیم.»

شیوه فردی

گاهی اوقات هنگام مواجهه با معروف ترک شده یا منکر انجام شده، امر به معروف و نهی از منکر فردی کفایت می کند و زمان کافی و یا نیازی به جمع کردن گروه برای امر به معروف و نهی از منکر نیست و یک فرد میتواند به روشهای مختلف تاثیر لازم را ایجاد نماید.

شیوه گروهی

شیوه گروهی امر به معروف و نهی از منکر قوی تر از شیوه فردی است چون با موانع آن از جمله ترس، خجالت، ناامیدی و.. کمتر روبرو می شود. شهید مطهری با توجه به اینکه مسئله فردی در جامعه همیشه جواب نمی دهد، راهکار موفقیت را ایجاد تشکیلات و انجام کارگروهی عنوان کرده اند. براساس آیه ۱۰۴ سوره آل عمران وَ لَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَ يُأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ يَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ همه مومنین به امر به معروف و نهی از منکر گروهی دعوت شده اند.

طلایه داران معروف، زمینه ساز تذکرلسانی گروهی

طلایه داران معروف یا گروه های تذکرلسانی مساجد یکی از مصادیق امر به معروف ونهی از منکر گروهی است. این گروهها ابتدا زیر نظر مدیران نواحی و در سطح بالاتر مدیران مناطق طلایه داران تشکیل شده و پس از احراز صلاحیت و فراگیری آموزش های لازم برای انجام فریضه الهی به انجام ماموریت های امر به معروف ونهی از منکرلسانی اعزام می شوند.

مدیر یکی از مناطق طلایه داران شیوه منطقه خود را اینگونه شرح می دهد: یک تیم ده نفره آموزش دیده به ۵ تیم دونفره آقا یا خانم تقسیم شده و با فاصله حدوداً ۱۵ تا ۲۰ متری در مسیر پیاده رو قدم می زنند، تیم اول هنگام مواجهه با موارد تاکید شده تذکر می دهد و عبور می کند و تیم بعدی در صورتی که واکنش مثبت مخاطب را دید تشکر می کند و رد می شود و چنانچه مخاطب بی اعتنایی و مقاومت کرد با تذکر تیم های بعدی روبرو می شود و به لطف الهی تکرار تذکر در کمال ادب و اخلاق تاثیر قطعی در فرد داشته است.

تشکل های تخصصی امر به معروف ونهی از منکر

یکی دیگر از روش های موفق، تشکیل گروه های امر به معروف در قالب تشکیلات تخصصی است که در آنها یک یا چند معروف ترک شده یا منکر انجام شده به صورت دقیق مدنظر قرار گرفته و برای اصلاح آن مخاطب را امر به معروف ونهی از منکر میکنند و از حمایت های ویژه قانونی سازمان های مردم نهاد و قانون حمایت از آمران به معروف و ناهیان از منکر نیز بهره مند می شوند.

شیوه عمومی

هجمه عمومی چه در فضای مجازی و چه در فضای حقیقی مثل تجمعات اعتراضی علیه مخاطبی خاص قوی ترین شیوه امر به معروف ونهی از منکر است و هر مقاومتی را میشکند که نمونه آن هجمه رسانه ای علیه فردی که نوجوان زباله گرد را داخل سطل زباله انداخت یا اعتراض علیه اقدامات یک مسئول می باشد.

گام های امر به معروف ونهی از منکر

همانگونه که به حسب تنوع رفتارهای انسان ها شیوه های مختلفی برای تاثیر امر به معروف ونهی از منکر وجود دارد، برای گام های انجام این فریضه نیز نظرات مختلفی وجود دارد، آنچه اسلام از ما خواسته منع از منکرات و سفارش به معروف هاست ولی شیوه انجام آن ثابت نیست یعنی اینکه به چه نحو، در چه زمان، با چه وسیله و شکلی باشد را اسلام به عقل فرد واگذار کرده و باید امر، خود نسبت به شرایط، بهترین و موثرترین اقدامات را برگزیند که در این مسیر گام های ذیل پیشنهاد می شود:

گام اول: روبرو شدن

هوشیاری و نظارت همگانی در جامعه یک وظیفه شرعی و قانونی است، تا زمانی که منکری واقع شد با امر به معروف ونهی از منکر اصلاح صورت گیرد.

وقتی با مخاطبی مواجه میشویم، باید سه نکته را رعایت کنیم:

۱. همیشه توجه مان به عمل شخص باشد نه خود شخص، یعنی خود عمل اهمیت داشته باشد تا سبب تحقیر او و عجب خودمان نشود.
۲. رفتار عینی و شهودی را با رفتارها یا کردارهایی که در ذهنمان است یا قبلاً از فرد دیده ایم قضاوت نکنیم. مثلاً اگر دست شخصی سیگار دیده شد فوراً قضاوت نکنیم که او یک فرد معتاد است.
۳. رفتار ناپسند وی را به موارد قبلی مرتبط نسازیم و از آن یک نتیجه گیری کلی برای تعیین شخصیت وی نماییم.
۴. ملاک ما برای امر به معروف ونهی از منکر رفتار علنی است و حق تجسس یا ورود به حوزه خصوصی فرد را نداریم.

گام دوم: تشخیص

این گام مهمترین بخش از مراحل اجرای امر به معروف و نهی از منکر است، مانند کار یک پزشک که اگر بیماری را خوب تشخیص ندهد، تجویز داروی غلط وی، جان بیمار را به خطر می اندازد.

در این مرحله چهار نوع تشخیص صحیح باید مورد توجه قرار گیرد:

۱. تشخیص معروف و منکر بر اساس فطرت، عقل، شرع و عرف. در این تشخیص باید امر از منکر بودن عملی اطمینان داشته باشد.
۲. بررسی احراز سایر شرایط امر به معروف و نهی از منکر
۳. سنجش زمان، موقعیت و حالت مخاطب.
۴. تشخیص اینکه چه کسی؟ چه مطلبی را؟ کی؟ کجا؟ به چه کسی؟ چگونه؟ بگوید
۵. تشخیص نحوه برخورد و شیوه اجرا تا کمترین تقابل و بیشترین تاثیر صورت گیرد.

گام سوم: اجرای امر به معروف و نهی از منکر

پس از بررسی شرایط، تحقق مرتبه قلبی بر همه واجب است و در مرتبه بعدی در صورتی که شرایط امر به معروف و نهی از منکر محرز گردید، با انتخاب شیوه فردی یا گروهی یا عمومی براساس شرایط مختلف، چهار نوع روش قابل اجرا است:

(الف) مستقیم کلامی: مستقیماً خود عامل منکر را خطاب قرار داده و او را تذکر لسانی بکنید. "بهترین کار: بگویید و بروید"

(ب) مستقیم غیر کلامی: مستقیماً خود عامل منکر را خطاب قرار داده و به شیوه های مختلف غیر کلامی امر به معروف و نهی از منکر کنید. مثلاً یک گل به او هدیه می دهید که روی آن پیامی نوشته باشد.

(ج) غیر مستقیم کلامی: شخص دیگری را غیر خود عامل منکر خطاب قرار داده تا عامل منکر متوجه اشتباه خود شود مثلاً با صدای بلند در جمعی بگوییم لطفاً دوستان در مصرف آب صرف جویی کنند.

(د) غیر مستقیم غیر کلامی: فرد یا جمعی را به روشی غیر مستقیم و بدون صحبت امر به معروف و نهی از منکر کنید. مثلاً نصب عکسی پشت شیشه تابلو اعلانات و دعوت همکاران به حفظ بیت المال

گام چهارم: پاسخ به واکنش مخاطب

فارغ از هر نوع واکنش مخاطب (خطا کار)، بهتر است پس از امر به معروف و نهی از منکر از کسی که تذکر را پذیرفته یا واکنش منفی بروز نداده تشکر کرده و موقعیت محترمانه ترک شود؛ اما اگر علی رغم قصد ترک محل، درگیری و نزاع ایجاد شد باید امر به معروف آرامش خود را حفظ کرده و از واکنش متقابل منفی و غیر قانونی خودداری نماید و با مدیریت بحران، اقداماتی را انجام دهد که تنش کم شده و افراد از ادامه واکنش منفی خود دست بردارند و در صورت ادامه برخورد باید با پلیس تماس گرفته شود..

برای خروج از موضع ضعف و انفعال و تحقیر شدن می توان خطاب امر به معروف و نهی از منکر را از فاعل منکر به جمع ساکت حاضر و از فردی به گروهی و از حالت آمرانه به عاطفی تغییر داد.

رهبرانقلاب در تبیین تذکر لسانی میفرمایند:

... "اقا شما این کار را نباید می کردی". این مطلب را بگو و برو. می گوید او برمی گردد و دو تا فحش به من هم می دهد. خیلی خوب حالا دو تا فحش هم به شما بدهد برای خاطر امر خدا باید تحمل کنی.

موانع امر به معروف ونهی از منکر

در خطبه ۸۳ نهج البلاغه مهم‌ترین عامل بازدارنده مسلمانان از اجرای فریضه امر به معروف و نهی از منکر «بیم و خوف جانی و ترس از ضرر مالی» است و به طور کل می‌توان این موانع را در چهار عنوان به همراه عوامل بروز آن دسته بندی کرد.

الف- جهل

- ۱- عدم آموزش صحیح: یادگیری مفاهیم، روش های اصولی و بسترسازی لازم برای اجرای این فریضه الزامی است
- ۲- عدم معرفی مناسب معروفات و منکرات: مهمترین لازمه اقامه معروف، پسندیده بودن واجبات و ارزشها بین مردم است
- ۳- محدود دانستن امر به معروف ونهی از منکر: محدود کردن فریضه به چند موضوع باعث غفلت از سایر اولویت ها است
- ۴- ناآگاهی، کم توجهی وغفلت عموم مردم: ندانستن وجوب، اهمیت، ضرورت و چگونگی اقامه امر به معروف و نهی از منکر باعث غفلت مردم می شود.
- ۵- ندانستن برکات انجام و عواقب ترک آن: در روایات برای این فریضه برکات فراوان دنیایی و آخرتی ذکر شده است.
- ۶- انحرافات فکری و عدم دریافت پاسخ شبهات دینی: اکثر اوقات شبهات منجر به انفعال و بی تفاوتی افراد می شود.

ب- ترس

- ۷- ضعف ایمان افراد: خودکم بینی، ضعف غیرت دینی و ترس از ضرر مالی، جانی و آبرو، نفاق، ترس از دست دادن جایگاه و مقام همچنین رودربایستی، روحیه انزوا طلبی و طمع کاری از موانع امر به معروف است.
- ۸- ضعف در حمایت ها از سوی مسئولان و دستگاه ها: برخی اوقات حتی ناهی از منکر در محاکم خطاکار شناخته می شود.
- ۹- ترس از موضع گیری ها و جواب های گناهکاران: مومنین از آبروریزی افراد خطاکار شرم و حیا و ترس دارند.

ج- تنبلی و خستگی

- ۱۰- بهانه جویی های شرعی: بی حوصلگی، کم صبری و عدم انگیزه دینی منجر به آوردن بهانه هایی مثل: "اولویت با اصلاح خود بوده و هرکس مسئول کار خودش است"، "می ترسیم ریا شود"، "باید با افراد مدارا کرد تا دین زده نشوند"، "دیگر کار از این حرفها گذشته و امر به معروف اثر ندارد"، "عزت و آزادی فرد خدشه دار می شود" و... می گردد.
- ۱۱- توان و ظرفیت پایین معنوی: مومن با خودسازی، اراده و ظرفیت انجام اعمال عبادی و توان تکرار آن را در خود بالا می برد.

د- احساس یاس

۱۲- امر به معروف مشتاق است تاثیر کار خود را فوری ببیند.

- تاثیر توصلی کافی است، لازم نیست در فرد تحول ایجاد شود.
- لازم نیست مطمئن شویم بعداً هم آن کار را نمی کند.
- تاثیر به مقدار کم کافی است، لازم نیست تاثیر بالفعل و کامل صورت بگیرد.

عوامل نپذیرفتن امر به معروف

اگر بهترین و کاملترین امر به معروف ونهی از منکر توسط فرد خاطی پذیرفته نشد احتمالاً به یکی از دلایل ذیل است:

- عوامل درونی شامل: ۱- جهل ۲- تعصب ۳- تکبر ۴- لقمه حرام ۵- تنبلی ۶- خودکم بینی
- عوامل بیرونی شامل: ۱- تبلیغات سوء ۲- تعارضات تربیتی ۳- طاغوت ها ۴- مشکلات اقتصادی ۵- عادات محیطی

روش های امر به معروف ونهی از منکر

برای هر معروف ومنکر، از هر شخصی در هر مکانی و هر زمانی، روشی خاص از امر به معروف لازم است و این فریضه می تواند با ظرایف و تکنیک های متنوعی همراه باشد که منجر به تاثیر گذاری بیشتر آن شود به عنوان مثال در ادامه به چند روش اشاره می شود:

روش تذکر مستقیم؛

مقام معظم رهبری می فرمایند: گفتن گناه به گناهکار با زبان خوش و لحن مناسب و در جایی هم با زبان تند - در مواردی که مفسده ای به وجود نیاید- گناه را در جامعه کم خواهد کرد و به ضعف و انزوا خواهد انداخت. همه ی آحاد مردم، در محیط کسب و خانه و جمع دوستان و در محیط درس و دانشگاه و کلا در هر جایی که هستند اگر خلافتی را دیدند، به خلافکار بگویند: "این، از نظر اسلام خلاف است. چرا انجام می دهی؟" گفتن همین یک کلمه موثر است... ایشان در جایی تاکید کرده اند: بگویند و بروید

روش سوالی؛

حضرت ابراهیم برای امر به معروف و نهی از منکر عمومی بُت پرست خود، از او پرسید: «این مجسمه هایی که شما پایند عبادت آنها شده اید، چه معنا دارد؟»، از این آیه برداشت می شود با پرسیدن سوال از فرد میتوان وجدان ها را بیدار کرد.

روش کمک گرفتن از دیگران؛

یاری جستن از افرادی که مسئولیت یا مقبولیت لازم را دارند به شدت میتواند در پذیرش امر به معروف ونهی از منکر کمک کند مثلاً برای نهی از منکر بانوان از یک خانم و برای نهی از منکر در هواپیما از مهماندار پرواز و برای امر به معروف یک جوان از همکلاسی و دوست او یاری بجوییم تا بیشترین تاثیر را مشاهده کنیم.

روش نامه و پیام؛

در این روش آمر یا ناهی جهت حفظ حرمت یا جلوگیری از درگیری لفظی تذکر خود را به صورت نامه یا یادداشت مکتوب نوشته و به شخص خطا کار می رساند. البته نسبت به شرایط و شان مخاطب محتوای نامه می تواند هنری، عاطفی، نصیحت گونه، هشدار دهنده، آمرانه و... باشد که عدم توهین و ارتکاب منکر مهمترین ویژگی است که باید در نوشتن آن رعایت شود.

روش اشاره ای؛

اگر در جمع با ارتکاب منکری روبرو شدید برای حفظ حرمت فرد یا جلوگیری از واکنش منفی ناشی از خجالت و شکسته شدن غرور او می توانید از روش های اشاره ای چون سرفه کردن، موضوع را عوض کردن و... استفاده کنید.

روش اقامه معروف جایگزین؛

گاهی اوقات اقامه یک معروف برتر باعث حذف منکر در آن مکان می شود مثلاً برای شکستن فضای گناه در ساحل دریا و پارک های شهری نماز جماعت برگزار می شود یا پخش مولودی در عروسی جای موسیقی را می گیرد.

روش ترک و جدایی؛

گاهی اوقات به عنوان اعتراض به یک فعل خطا، مکان را ترک یا ارتباط را به صورت هدفمند قطع می نماییم، به نحوی که فرد خطا کار متوجه اقدام ما گردد و این ترک محل برای او سخت بیاید.

فصل پنجم

اصول و قانون امر به معروف و نهی از منکر

در این فصل میخوانیم:
اصول مرتبط قانون اساسی
قانون امر به معروف و نهی از منکر

اصل هشتم قانون اساسی

در جمهوری اسلامی ایران دعوت به خیر، امر به معروف و نهی از منکر وظیفه‌ای است همگانی و متقابل بر عهده مردم نسبت به یکدیگر، دولت نسبت به مردم و مردم نسبت به دولت. شرایط و حدود و کیفیت آن را قانون معین می‌کند.

اصل بیست و دوم قانون اساسی

«حیثیت، جان، مال، حقوق، مسکن، و شغل اشخاص از تعرض مصون است، مگر در مواردی که قانون تجویز کند.»

اصل بیست و سوم قانون اساسی

«تفتیش عقاید ممنوع است و هیچ کس را نمیتوان به صرف داشتن عقیده ای مورد تعرض و مؤاخذه قرار داد.»

اصل بیست و پنجم قانون اساسی

«بازرسی و نرساندن نامه ها، ضبط و فاش کردن مکالمات تلفنی، افشای مخابرات تلگرامی و تلکس، سانسور، عدم مخابره و نرساندن آن‌ها، استراق سمع و هرگونه تجسس ممنوع است مگر به حکم قانون.»

اصل سی و دوم قانون اساسی

هیچ کس را نمی‌توان دستگیر کرد مگر به حکم و ترتیبی که قانون معین می‌کند. در صورت بازداشت، موضوع اتهام باید بلافاصله کتباً به متهم ابلاغ و تفهیم شود، و حداکثر ظرف مدت بیست و چهار ساعت پرونده مقدماتی به مراجع صالحه قضایی ارسال و مقدمات محاکمه در اسرع وقت فراهم گردد.

«حکم به مجازات و اجرای آن باید تنها از طریق دادگاه صالح و به موجب قانون باشد.»

اصل سی و ششم قانون اساسی

«حکم به مجازات و اجرای آن باید تنها از طریق دادگاه صالح و به موجب قانون باشد.»

اصل سی و هفتم قانون اساسی

«اصل، براءت است و هیچ کس از نظر قانون مجرم نیست، مگر اینکه جرم او در دادگاه صالح ثابت گردد.»

اصل سی و هشتم قانون اساسی

«هرگونه شکنجه برای گرفتن اقرار و یا کسب اطلاع ممنوع است. اقرار یا سوگند مجاز نیست و چنین شهادت و اقرار و سوگندی فاقد ارزش و اعتبار است. متخلف از این اصل طبق قانون مجازات می‌شود.»

اصل سی و نهم قانون اساسی

«هتک حرمت و حیثیت کسی که به حکم قانون دستگیر، بازداشت، زندانی یا تبعید شده به هر صورت که باشد ممنوع و موجب مجازات است.»

قانون حمایت از آمران به معروف و ناهیان از منکر

قانون حمایت از آمران به معروف و ناهیان از منکر مصوب مجلس شورای اسلامی مشتمل بر ۲۴ ماده و ۱۹ تبصره در جلسه علنی یکشنبه ۹۴/۱/۲۳ مجلس شورای اسلامی تصویب شده و در تاریخ ۱۳۹۴/۰۲/۰۲ به تأیید شورای نگهبان رسید و توسط ریاست مجلس به دولت ابلاغ گردید که مفاد آن به اختصار به شرح ذیل است:

ماده ۱- معروف و منکر عبارتند از هرگونه فعل، قول و یا ترک فعل و قولی که به عنوان احکام اولی و یا ثانوی در شرع مقدس و یا قوانین، مورد امر قرار گرفته و یا منع شده باشد.

ماده ۲- امر به معروف و نهی از منکر، دعوت و واداشتن دیگران به معروف و نهی و بازداشتن از منکر است.

ماده ۳- امر به معروف و نهی از منکر ناظر به رفتار علنی است.

ماده ۴- مراتب امر به معروف و نهی از منکر شامل قلبی، زبانی، نوشتاری و عملی است.

ماده ۵- عدم مجوز تعرض به حیثیت، جان، مال، مسکن، شغل و حریم خصوصی و حقوق اشخاص به بهانه‌ی امر به معروف و نهی از منکر

ماده ۶- عدم مجوز اعمال مجرمانه از قبیل توهین، افتراء، ضرب، جرح و قتل به بهانه‌ی امر به معروف و نهی از منکر

ماده ۷- عدم بخشش مجازات اشخاصی که مبادرت به اعمال مجرمانه علیه امر به معروف و نهی از منکر نمایند.

ماده ۸- مردم از حق دعوت به خیر، نصیحت، ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر در مورد عملکرد تمامی اجزای حاکمیت برخوردارند.

ماده ۹- اشخاصی که مانع اجرای امر به معروف و نهی از منکر شوند مجازات شده و مجازاتشان قابل تخفیف و تعلیق نیست.

- ماده ۱۰-** همه دستگاه های فرهنگی در آموزش و اطلاع رسانی شرایط اقامه امر به معروف و نهی از منکر مکلف هستند.
- ماده ۱۱-** قوه قضائیه برای تشکیل شعب ویژه به منظور تسریع در رسیدگی به جرائم موضوع این قانون مکلف شده است.
- تبصره - آمران به معروف و ناهیان از منکر مشمول قانون حمایت های قضائی از بسیج می گردند.
- ماده ۱۲-** دستگاه های مرتبط اتباع خارجی مکلف به توجیه آنها نسبت به قوانین رعایت شئون اسلامی هستند.
- ماده ۱۳-** دیه امر به معروف و ناهی از منکر در صورت نبود یا عدم تمکن مالی مجرم برعهده ستاد امر به معروف و نهی از منکر می باشد.
- ماده ۱۴-** سازمان های مردم نهادی که اساسنامه آنها در زمینه امر به معروف و نهی از منکر به رسمیت شناخته می شوند.
- ماده ۱۵-** امر به معروف آسیب دیده منطبق با قانون جامع خدمات رسانی به ایثارگران مورد حمایت قرار می گیرد.
- تبصره- در صورت فوت امر به معروف و ناهی از منکر کمیته احراز شهادت تشکیل می شود.
- ماده ۱۶-** ستادهای امر به معروف و نهی از منکر موظف به انجام ۱۴ ماموریت در زمینه ترویج امر به معروف و نهی از منکر می باشند.
- ماده ۱۷-** به کارگیری آحاد بسیجیان در راستای امر به معروف و نهی از منکر از تکالیف سازمان بسیج مستضعفین می باشد.
- ماده ۱۸-** کلیه دستگاه های اجرائی قانون مدیریت خدمات کشوری و مؤسسات و شرکت های خصوصی و مراکز خدمات عمومی و اماکن عمومی و واحدهای صنفی مکلف به رعایت این قانون شده اند.
- ماده ۱۹-** تعیین ۱۹ نفر عضو ستاد امر به معروف و نهی از منکر کشور شامل چند وزارتخانه و دستگاه فرهنگی نظامی امنیتی
- ماده ۲۰-** تعیین اعضای ستادهای استانی و شهرستانی مطابق با اعضای ستاد کشور
- ماده ۲۱-** دستگاه های اجرایی موضوع این قانون مکلف به ارائه گزارش شش ماهه به ستاد میباشند.
- ماده ۲۲-** ستاد گزارش عملکرد سالانه خود را در هفته احیای امر به معروف و نهی از منکر (هفته اول محرم) به مجلس ارائه می نماید.
- ماده ۲۳-** ردیف بودجه ستاد احیای امر به معروف و نهی از منکر در قانون معین می باشد.
- ماده ۲۴-** بایستی دستورالعمل اجرائی این قانون حداکثر ظرف مدت سه ماه پس از تصویب قانون توسط ستاد ارائه گردد.

منابع:

قرآن، نهج البلاغه و برخی کتب روایی قید شده در متن
 بیانات حضرت امام خمینی(ره)، شهید مطهری، آیت ا... سبحانی و آیت الله جوادی آملی
 کتاب پیش به سوی خوبی ها، واجب فراموش شده و پایگاه اطلاع رسانی KHAMENEI.IR (بیانات مقام معظم رهبری)
 کتاب ده درس حجت الاسلام قرائتی، آموزش امر به معروف ستاد خراسان رضوی و خودآموز امر به معروف و نهی از منکر استاد تقوی و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

